

WSOY

Johnin poika John DOUGLAS STUART

Suomentanut
Laura Jänisniemi

»Douglas Stuart on nero.» *The Washington Post*

Douglas Stuart

Johnin poika
John

SUOMENTANUT LAURA JÄNISNIEMI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

ENSIMMÄINEN PAINOS

Lainaukset Raamatusta ovat vuonna 1938 julkaistusta käännöksestä.

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

John of John

COPYRIGHT © 2026 BY DOUGLAS STUART

SUOMENKIELINEN LAITOS © LAURA JÄNISNIEMI JA WSOY 2026

ISBN 978-951-0-52665-1

PAINETTU EU:SSA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

LÖNNROTINKATU 18 A, 00120 HELSINKI

TUOTETURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT TIEDUSTELUT:

TUOTEVASTUU@WSOY.FI

»Kaikki ahkeruudella suoritettu ihmistyö on, tällä tavoin valmistumista silmällä pitäen, olevinaan tarkoituksenmukaista ja auttaa sillan tavoin eteenpäin, yli elämän ilottomien rotkojen.»

– GEORGE ELIOT, *KANKURI JA HÄNEN AARTEENSA* (SUOM. VÄINÖ SIIKANIEMI)

»Saarten asukkaat eri puolilla maailmaa syntyvät maanpakoon. Saaret antavat asukkaalleen etuoikeutetun lapsuuden ja sitten, tehtyään hänestä sellaisen kuin hän on, eivät tarjoa paikkaa, jossa sen voisi tuoda julki.»

– DONALD MACLEOD, *THE LIVING PAST*

1

a h-aon

ISOÄIDIN JALAT olivat purppuranpunaiset kuin vasikanmaksa. Niin isä oli sanonut ennen kuin oli lopettanut puhelun. Cal oli seissyt punaisessa puhelinkopissa Meadowsin laidassa ja katsellut, kun rugbynpelaajat venyttelivät rehevällä vihreällä nurmikolla. Heidän valkoiset sortsinsa liimautuivat pakaroihin ja reisiin, kangas muuttui pehmeässä tihkusateessa läpikuultavaksi, ja Cal näki alushousujen joustavat reunat. Hän kuunteli vain puolella korvalla, kun isä luki Uuden testamentin tekstiä.

Isä ei ollut koskaan pitänyt rupattelusta. Siksi heidän puhelin keskustelunsa tuntuivat aina siltä kuin olisi soittanut johonkin palvelunumeroon, vaikkapa Neiti Ajalle, ja säätänyt sitten rannekellonsa oikeaan aikaan. Kun Cal oli maininnut tästä, isä oli nauranut, koska se oli niin totta: John Macleod uskoi että ihmisen sielua piti todellakin säätää jatkuvasti, ja Calin säätöaika oli joka keskiviikko tasan kuudelta illalla ja sapattisin kahdesti.

Calilla ei ollut varaa soittaa kaukopuhelua saarille, joten he olivat kehittäneet merkkisysteemin: hän soitti sovitulla kellon-lyömällä kotinumeroon, antoi puhelimen hälyttää kolmasti ja laski sitten kuulokkeen paikalleen. Tämä vaati sitä että hän saapui paikalle etuajassa ja oli puhuvinaan jonkun kanssa, ettei kukaan ohikulkija valtaisi puhelinta.

Oli kestänyt jonkin aikaa, ennen kuin hän oli löytänyt täydellisen hartauspaikan, erillisen kopin, joka ei ollut kiinni toisessa. Kun isä lauloi psalminjakeen, hän odotti Calin vastaavan samalla gaelinkielisellä jakeella ja vakaumuksen syvällä rintaäänellä. Mutta aina kun ohi käveli erityisen komea mies, Cal irvisti ja hiljensi ääntään, ja joka kerta isä kysyi, minkä takia hän epäröi. Ohi kulkevien muukalaisten tuijotus sai hänet jähmettymään noloudesta. Siksi hän piti suuren osan yhteisestä ajasta silmänsä kiinni tai seisoi selin polulle päin. Hän huomasi laulavansa kaikkein parhaiten selaillessaan ilotyttöjen ja hierojien jättämiä käyntikortteja.

Siksi hän siis piti Meadowsista. Kumpuilevat nurmikentät saivat hänet rauhoittumaan. Tämä puisto oli yksi niistä paikoista, joissa kaupunki veti henkeä, ja hän huomasi että se auttoi häntä sovittamaan ajatustensa rytmin isän kiireettömään puheenparteen. Hän tiesi että isä tuijotti merelle.

»Cimar a tha thu an-diugh?» isä kysyi gaeliksi. »*Miten sinulla menee tänään?*»

»*Ihan hyvin. Entä sinulla?*»

»*Ei hassummin. Olen tolpillani. Kunnia Jumalalle.*»

Keskustelu oli aina sensuroitua: siitä puuttuivat asiat, joista ei voinut puhua. Cal ei koskaan maininnut, ettei hänellä ollut asuntoa. Hän ei koskaan kertonut, että oli valmistumisen jälkeen käyttänyt hyväkseen opiskelutoverien hyväntahtoisuutta, surffannut sohvalta toiselle, odottanut että ystävät lähtisivät töihin, jotta hän voisi etsiä jotain syötävää kuin metsähiiri, ottaa vain sen verran että nälkä talttuisi, ei niin paljon että jäisi kiinni. Hän ei koskaan maininnut, että kuivatteli suihkun jälkeen ilman pyyhettä tai tutki maidon pulloon jättämää raitaa, jotta osasi korvata ottamansa tilkan hanavedellä, tai että vaelteli illat Edinburghin esikaupunkialueilla, ettei ystävistä tuntuisi että heidän piti ruokkia hänet.

Hän ei maininnut, että oli päässyt albanialaisnaisten porukkaan, joka siivosi Negociantsin ja Rose Street -pubin oksennuksen

kirjomat vessat. Tai että hänen mennessään hakemaan ensimmäistä tiliään palkasta oli silpaistu puolet siivoustarvikkeisiin ja vielä 7,50 puntaa moppien ja ämpärien säilytykseen. Tai että hänen vaatiessaan oikeudenmukaista korvausta naiset olivat kehottaneet häntä kääntymään heidän vantterien, karvaisten miestensä puoleen, jos taksat tuntuivat kohtuuttomilta. Eikä hän todellakaan ollut kertonut isälleen, ettei ollut uskaltanut tehdä niin.

Hän ei missään nimessä ollut maininnut viettäneensä enemmän kuin toivottavan määrän öitä lempeän walesilaismiehen seurassa, miehen joka halusi maata vatsallaan, kun häntä pantiin, ja puristaa käsiään ikään kuin avuttomaan rukoukseen. Jos hän kertoisi sen isälle, ne olisivat taatusti viimeiset sanat, jotka he lausuisivat toisilleen.

»Täällä on paljon kyyhkysii, eivätkä ne ole yhtään arkoja.» Koska oli paljon asioita, joita ei milloinkaan voisi sanoa ääneen, Cal yritti pitää keskustelua käynnissä kuin uimari, joka polkee vettä, ja hänen äänessään oli aina hienoinen epätoivon vivahde. Hän kantoi koko viikon mukanaan paperilappua ja merkitsi siihen puheenaiheita, joiden avulla saisi tapettua aikaa. Hän otti paperin taskustaan ja tutki listaa. Isä varmaan piti häntä ihan idioottina, koska hän tuntui lumoutuvan kaikenlaisista yhden-tekevistä asioista.

»Näin tänään paljon punaisia autoja.» Hän sävähti muistaessaan, että oli sanonut sen jo edellisen puhelun aikana. Hän työnsi hiussuortuvan suuhunsa ja imi siitä sadevettä.

Oli helpotus kun jutustelu päättyi ja hartaus alkoi: silloin hänen ei tarvinnut kuin ottaa Sana vastaan ja mutista lopussa yksimielisyyden merkiksi. John puhui hiljaisella äänellä, ja hänen lauluäänensä oli kehittynyt seurakunnan esilaulajan tehtävässä. Hänen lukiessaan gaelinkielistä Raamattua tuomion sanat muutuivat aina joksikin lyyriseksi, kauniiksi, loitsumaiseksi.

»A bhràithre, ma tha neach air bith air a ghlacadh ann an euceart sam bith...» hän aloitti. »Veljet, jos joku tavataan

tekemästä väärin, on teidän, joita Henki ohjaa, lempeästi ojennettava häntä. Olkaa kuitenkin varuillanne, ettette itse joudu kiusaukseen.»

Isän ajatukset olivat viime viikkoina pyörineet Galatalaiskirjeen ja veljellisen ojennuksen tarpeen ympärillä. Johnille kävi toisinaan niin: jokin Raamatun kirjoista valtasi hänen mielensä kokonaan ja piti häntä kuukausia otteessaan.

Hartauden päätteeksi John johdatti heidät lauluun. Hän lauloi ensin jakeen Calille, ja sitten Cal – neljän- ja puolensadan kilometrin päässä, katsellen samalla rugbyn pelaajien kamppailua lempeässä sateessa – lauloi sen hänelle takaisin niin tosissaan kuin pystyi.

Laulettuaan he jatkoivat taas väkinäistä jutustelua. Isä ei ollut koskaan käynyt pääkaupungissa, ja Cal oli oppinut olemaan puhumatta liikaa Edinburghista, tai muuten seuraava saarna käsittelisi synnin moninaisia ilmenemismuotoja. Jos hän kysyi isältä lampaista tai kutomisesta tai säästä, vastaus oli aina sama, sillä mitäpä suotta jauhaa asioista, jotka eivät koskaan muuttuneet. *»Kaikki on hyvin. Huomenna vielä paremmin. Jos Jumala suo.»*

Oli siis merkittävää, että John mainitsi Calin isoäidin ja tämän purppuranpunaisiksi muuttuneet jalat. Cal pystyi oitis kuvittelemaan vasikanmaksan värin: sävyn, joka oli yhtä aikaa sekä purppuranpunainen että harmaa että kermanvaalea, sekä kuollut että vastenmielisen elävä. Hän pystyi kuvittelemaan turvonneet jalat, laikukkaat ja pullean näköiset, veren joka kukersi ja mellasti samean ihon alla.

»Kuin vasikanmaksa? Oletko varma?» Cal tiesi jo kysymystä esittäessään, ettei hänen olisi tarvinnut kysyä. He olivat koko ikänsä kutoneet kankaita, pidelleet kudelankaa valoa vasten tarkistaakseen, ettei sävy vaihdellut liikaa. Värejä kuvaileva puhe oli aina harkittua ja täsmällistä.

»Täsmälleen sen sävyiset», John sanoi. *»Eikä kyse ole pelkästään jaloista. Sydänkään ei ole kunnossa, ja hän valittaa*

verenkierrostaan. Ontuu, vauhti hidastuu hidastumistaan. Ja hän on tavallista sekavampi. Sanoo juttelevansa lampaiden kanssa.»

»Ainahan hän on jutellut.»

»Nyt hän väittää että ne vastaavat.» John naksautti kieltään.
»Äitisi äiti ei ole minun vastuullani, John-Calum. Onhan siitä puhuttu.»

»Tiedän. Mutta miksei hän voi muuttaa äidin luo?»

Sanoja seurasi kuolemanhiljaisuus, joka sai Calin pelkäämään, että puhelu oli katkennut.

»Haloo. Isä. Oletko sinä siellä?»

»Niin?» John sanoi. »Olen minä täällä. Pitääkö jokaiseen tyhmään kysymykseen vastata?» Uusi tauko. »Isoäitisi sanoo, että hänen kotinsa on täällä ja että täällä hän myös päättää päivänsä. Hän ei näe mitään syytä lähteä.»

Cal tukahdutti halun ärsyttää isää. Hänen teki mieli kysyä, miksei äiti voinut palata kotiin, miksei äiti voinut hoitaa omaa äitiään ja säästää häntä palaamisen vaivalta, mutta siitä olisi tullut vain riitaa, joten hän nielaisi sanat ja pysyi vaiti.

»On jo aika», John sanoi lopulta järkkymättömän varmasti kuin mies, joka tietää tarkalleen, milloin mikin työ on tehtävä.
»Hurvittelut on nyt hurviteltu.»

Calin muistellessa tuota viimeistä keskustelua lautta keikahti kammottavasti. Hän puristi ekstaasitablettia kourassaan ja mietti, millainen olo mahtaisi tulla, jos sen ottaisi mahaan, jota väänsi jo muutenkin. Jos ajoitus osuisi kohdalleen, esson vaikutuksen pitäisi haihtua siihen mennessä kun hän saapuisi kotiin. Hänen teki mieli käpertyä hyvään oloon, päästä puristavasta tunteesta, joka hänet valtasi, kun hän näki meren rannalla pienen valkoi-seksi rapatun talon.

Hän nielaisi tabletin ja huuhtoi sen alas kulauksella siideriä.

Lautta jurnutti salmen poikki, mutta hän kääntyi katsomaan loittonevaa satamaa. Hän oli koko opiskeluaikansa joutunut

selittelemään mantereen asukkaille, miksei osannut uida, vaikka oli asunut koko ikänsä saarella. Kaupunkilaisten mielestä se oli sulaa hulluutta. Mantereella kaikki tuntuivat käyvän uimakoulun paikallisessa uimahallissa, pistävänhajuisessa, haaleassa kemikaalivedessä, aivan kuin moisessa keinotekoisessa tyyneydessä voisi valmistautua kohtaamaan tämän oikukkaan, ainai-
sessa liikkeessä olevan meren.

Ei tuntunut elokuulta. Sade lankesi viistosti, länsituuli sai meren kuohumaan ja hidasti kaikkien laivojen kulkua. Sataman loitotessa pilvipeitteeseen avautui harvinainen rako, ja harmaa taivas repesi auki matalan kaupungin yllä. Se kimmelsi hetken auringonpaisteessa ja viekoitteli häntä palaamaan. Hän lysähti kuppi-istuimelle ja veti myssyn korvilleen.

Walkmanin paristot olivat loppuneet linja-automatkalla Glasgow'hun. Hänen ei yhtään tehnyt mieli cd-soitinta. Hän oli koko nuoruutensa keräillyt näitä biisejä, kuunnellut hartaasti John Peeliä ja Pete Tongia, nauhoittanut kappaleita radiosta, vaimentanut kannettavien stereoiden jyllää tyynyllä ja tunkenut lakanan oven alle jäävään rakoon. Hän pyöritteli paristoja sormissaan ja nuolaisi napoja siinä toivossa että ne heräisivät vielä eloon. Ne toimivat vielä puoli biisiä, ja sitten Siouxsie Sioux alkoi sammaltaa ja lopulta sammahti kuin juoppolalli.

Askissa oli kuusi kosteaa tupakkaa. Hän otti yhden ja sytytti sen, suojaasi liekkiä tuulelta. Imaisi kerran ja totesi maun kitkeräksi, piti tupakkaa ojennetussa kädessään ja mietti, ehtisikö se palaa tuhkaksi ennen kuin sade sammuttaisi sen. Kuluihan se aika siinäkin.

Hän ei ollut nukkunut juuri lainkaan sen jälkeen kun oli edellisenä iltapäivänä lähtenyt Edinburghista. Hänen oli pitänyt päästä Uigiin sen verran aikaisin, että ehtisi ainoaan Harrisin saarelle lähtevään lauttaan. Niinpä hän oli lähtenyt bussilla Edinburghista, vaellellut Glasgow'ssa mutta välttelyt saarelaisia, jotka mielellään kokoontuivat Partickin kaupunginosan pubeihin.

Noussut sitten toiseen bussiin, joka suuntasi pohjoiseen Ylämailla, ja päässyt Fort Williamiin, vältellyt siellä taas saarilta paenneita, etäisiä tuttavita, jotka olisivat ilomielin avanneet hänelle kotinsa oven ja tarjonneet lämpimän aterian ja yösijan sohvalleen, ja tuhlannut sen sijaan siivouspalkkansa viimeiset hilut viettääkseen yön hylättynä ja pahantuulisena reppureissajille tarkoitetun hostellin alapunkassa.

Aamulla hän oli suunnannut Isle of Skyehen, matkannut saaren luoteisosaan ja noussut lauttaan, joka veisi hänet meren yli. Bussista linja-autoon, toiseen linja-autoon, hostelliin ja sitten linja-autoon, joka ajoi Kylan-lauttaan, uuteen bussiin, tälle saarilautalle, saaren bussiin, ja lopussa odottaisi vielä pitkä kävelymatka. Kotimatka kestäisi melkein kaksikymmentä tuntia, kokonaisen vuorokauden, vaikka matkaa oli vain neljä- ja puolisataa kilometriä.

Hän puhalsi tupakan sammuksiin, ja luomet alkoivat käydä raskaiksi hänen odottaessaan tabletin vaikutusta. Hän laati mielessään listan asioista, joita oli kotoa kaivannut: hiljaisuutta, Doll Macdonaldia, merta. Sitten hän laati listan asioista, joita kammoksui: hiljaisuutta, Doll Macdonaldia, merta.

Sade kertyi lammikoiksi istuimille. Lammikoista tuli pieniä valtameriä lautan keikkuessa Minchinsalmessa. Hän kyyristyi katselemaan, kuinka aallot vyöryivät edestakaisin. Jähmeän itsesäälän lämmössä hän tunsi tympeää kaunaa isäänsä kohtaan, häpeällistä katkeruutta isoäitinsä ikääntyvää kehoa kohtaan, ja kaiken tämän läpäisevää häpeää siitä, että oli niin itsekäs, niin haluton huolehtimaan niistä, jotka olivat aikoinaan huolehtineet hänestä.

Salmen puolivälissä stuertti tuli kannelle tarkastamaan, että hänellä oli kaikki hyvin. Satoi melkein vaakasuoraan. Stuertti lähestyi varovasti ja kehotti sitten häntä siirtymään sisätiloihin.

Sisällä oli hiljaista. Saarelaiset oli helppo erottaa kävijöistä, koska saarelaiset harvoin katsoivat merelle. He lukivat hiljaa tai

täyttivät hylättyjen sanomalehtien sanaristikoita. He levittäytyivät penkeille, nukkuivat sikeästi kädet ristissä rinnalla, vartalo mutkalle kiertyneenä, koska pitivät molemmat jalat siivosti lattialla.

Cal oli likomärkä ja raahasi mukanaan isoa jätessäkkiä, leuat jauhoivat tablettia hänen vaellellessaan etsimässä tyhjää nurkkaa. Hän katsoi varpaitaan, jotka tursuivat esiin risaisista Converse-tennareista. Jos joku näkisi hänet – ja hän oli varma että hänet oli nähty – isä saisi kuulla jo ennen hänen saapumistaan, missä jamassa hän oli.

Hänen koko omaisuutensa mahtui reppuun ja yhteen, toisella vahvistettuun jätessäkkiin. Neljän vuoden elämän pakkaamiseen oli mennyt alle kymmenen minuuttia. Vähän kauemmin häneltä oli mennyt itsensä kokoon taittelemiseen, kaikkien niiden puolten peittelyyn, joita hänestä oli mantereelle tulon jälkeen pikkuhiljaa kuoriutunut esiin. Hän ei itse asiassa ollut muuttunut opiskeluvuosien aikana kovinkaan paljon, ja ympäri lauttaa harhaillessaan hän mietti, oliko koko ajan tiennyt, että joutuisi loppujen lopuksi palaamaan kotiin.

Hän istui hiljaisimmalle riville, jonka löysi. Työnsi kädet kainaloihinsa ja nojasi päätään paneeliseinään.

Vastapäätä istui tyylikkäästi pukeutunut nainen, jota hän ei taatusti tuntenut. Naisella oli yllään hieno tweedjakkupuku, ja hänen lumivalkoiset hiuksensa oli kiharrettu ja viimeistelty lakalla. Kasvot olivat meikittömät, ja kiiltävää hänessä olivat vain hillitty vihkisormus ja pienet helmet korvanlehdissä. Lautan keikkuminen ei tuntunut haittaavan häntä, ja Cal oli varma että hän oli saarelaisia. Naisen silmät olivat kiinni, ja hän istui hiljaa mietteissään, kädet ristissä virallisen raamatunkäännöksen päällä.

Vanha lautta jurnutti eteenpäin hitaammin kuin Cal muisti. Aina kun se vei hänet pois, se liiti aalloilla kuin leipäkivi. Nyt se vaikeroi ja vastusteli edetessään sinnikkäästi kohti saaria aivan kuin olisi tuntenut samaa vastahakoisuutta kuin hänkin.

Moottorin ääni oli jotenkin lohduttava, tuo vaimea huuus-huuus, joka tuntui samalta kuin kaulalla sykkivä veri, tuo kumina joka kulki jalkapohjien läpi ja selkärankaa ylös, kunnes kumisi hänen mielessään.

»Dè thachair dha d' aodann?» nainen sanoi. Hänen silmänsä olivat auki, laajenevat pupillit nielaisivat Calin kokonaan.

Cal kosketti kasvojaan ja tunsi jotain kuumaa otsallaan kohdassa, jonka oli raapinut verille.

Nainen otti käsilaukustaan paperinenäliinan. Hän antoi sen Calille, jotta tämä voisi pyyhkiä veren pois, ja kysyi gaeliksi: *»Ja mitä sinä oikein virnuilet?»*

»En mitään. Olen vain iloinen kun olen matkalla kotiin.»

»Riisuisit lakkisi. Ei se oloa paranna.»

Calilla oli päässään limenvihreä neulemyssy, väri oli niin räikeä että vei ruokahalun. Myssy oli yhä syvällä hänen päässään, ja hän harkitsi sen riisumista mutta muisti sitten, mitä sen alle kätkeytyi. *»Minulla on ihan hyvä olo.»*

»Ja olet kalpea kuin haamu. Et näköjään nauti lautalla matkustamisesta.» Nainen repäisi pastillipötkön auki ja kumartui tarjoamaan Calillekin. Hän varmaan huomasi, että Cal haisi alkoholilta, koska nuuhkaisi ja nyrpisti nenäänsä. Kun hän suoristautui, polvista kuului naksaus. *»Kuuntele nyt. Olen kuin risukasa.»*

Pastilli auttoi Calia saamaan vatsanväänneet hallintaan. *»Se johtuu kosteudesta. Tunnen sen jo.»*

»Ai? Yllättävää kuulla että tunnet yhtään mitään. Tuossa kunnossa.» Nainen istui hetken vaiti ja käänsi kaikki takkinsa napit oikeinpäin. Hän katseli Calia tutkivasti silmiään räpäyttä-mättä. *»Poika, minä taidan tuntea sinut. Mistä olet kotoisin?»*

»Falabaysta.»

»Jaaha, siellä ei syljetä lasiin.» Nainen naurahti kitkerästi. *»Olen itse Shawbostista, mutta Falabay... se on karu paikka. Karu mutta kaunis»,* hän myönsi. *»Mutta en kyllä ymmärrä, miksi joku haluaa asua siinä kivikossa.»*

Cal ei ollut koskaan ajatellut, että se olisi valinta. Kotipaikka oli ollut hänen äidinpuoleisen isoisoisänsä pientila, elinkeino, ja niin kuin sellaisilla asioilla oli tapana, se oli siirtynyt Ellalle, ja jonakin päivänä se siirtyisi hänelle.

Nainen imeskeli pastilliaan, poski oli kuin ratiseva rakkula.
»*Mikä sinun nimesi onkaan?*»

Lautta keinahti, ja Cal sulki silmänsä, kun putoamisen tunne kouraisi vatsaa. »*John Macleod. John-Calum.*»

John Macleod. Nimi oli yhtä yleinen kuin valkoiset lampaat. Hän käytti mieluummin nimeä Cal, ja niin käyttivät kaikki muutkin. Se ei muistuttanut jatkuvasti isästä.

Nainen kurtisti kulmiaan. »*Kenenkäs poikia sinä sitten olet?*»

Sitä saarelaiset aina kysyivät. Kun perheet ja suvut olivat satoja vuosia kamppailleet karulla maatilakullaan, nimien kaiku ulottui kauas, ja siksi ihmisten piti tietää toistensa sloinntireachd, sukulinja. »*Olen Iain Breabadairin pojan Iainin pojan Johnin poika John.*»

Nainen mietti kuulemaansa. »*Minä tunnen sinut*», hän sanoi jonkin ajan päästä. »*Tunsin isoisäsi. Hän oli vapaaehtoisena pelastusveneyhdistyksessä niin kuin isänikin. Hyvä mies. Vieläkö isoäitisi elää?*»

Cal ei ollut koskaan tuntenut isänsä äitiä – eikä ollut isäkään; Macleodin mummo oli kuollut Johnin ollessa vauva. Hän oli kuollut sänkyynsä muutama päivä sen jälkeen kun oli synnyttänyt pojan ja antanut sen nimeksi englantilaistetun version nimestä Iain siinä toivossa, että perhe muuttaisi pian Detroitiin, josta hänen miehelleen oli luvattu autopeltisepän töitä. Cal oletti naisen tarkoittavan hänen äitinsä äitiä. »*Ai Ellako? Joo. Isä huolehtii hänestä. Tai hän isästä, riippuu keneltä kysyy.*»

»*Ella. Juuri niin. Ellla. Se glasgowlainen. Olenhan oikeassa ihmisessä? Ellaa eivät miehet määrällleet!*» Nainen taputti sydäntään, mutta Cal ei ollut ihan varma, kertoiko ele arvostuksesta vai inhosta.

»Huomaan että olet ollut jonkin aikaa poissa.« Cal mietti, mistä nainen muka sen näki, mutta ennen kuin hän ehti vastata, nainen lisäsi: »Olet pukeutunut kaupunkisäihin.«

»Joo. Olin opiskelemassa, taidekoulussa«, Cal sanoi.

»Aiotko nyt sitten olla kunnolla?« nainen sanoi ja tuijotti häntä.

»Miten niin?«

»Olla hyvänä esimerkkinä nuorille. Jättää mantereen saastan taaksesi.«

»Ai jaa«, Cal sanoi ja naurahti. »Joo, totta kai. Mutta ei syytä huoleen. Kotipuoleessa ei ole ketään nuoria.«

Aalto murtui ikkunaa vasten. Cal säpsähti. Nainen ei reagoinut.

»John-Calum?« Pitkä mies, joka lausui Calin nimen, oli hoipunut vessaan merenkäyntiin tottumattomilla länkisäärillään. Cal oli pakottautunut hymyilemään naiselle, mutta nyt hänen naamansa venähti hetkeksi. Hän oli itselleen vihainen siitä, ettei ollut paikkaa valitessaan ottanut huomioon vessojen sijaintia. »Aidh – ei voi olla!«

Innes MacInnes asui muutaman kilometrin päässä Macleodien tilalta eli sen verran lähellä, että hänet katsottiin naapuriksi. Hän tuntui olevan isän ainoa ystävä. Innes asui yhdessä pikkuveljensä kanssa, molemmat olivat poikamiehiä ja riitelivät keskenään sukutilan hoitamisesta ja huolehtivat vanhasta, pahansuisesta isästään. Innes MacInnesin lisänimi oli Innes Ciùin, Lempeä Innes, erotukseksi hänen isästään Innes Crùbaidhista, kovasydämisestä vanhasta paskiaisesta. Saarelaiset käyttivät näitä lisänimiä aivan avoimesti. Kukaan ei loukannut eikä loukkaantunut.

Innes oli pitkä ja vähän nälkiintyneen näköinen. Hänen keller-tävän ruskeat hiuksensa olivat harvenemaan päin, ja hän kampasi ne edestä sivuttain peittääkseen ohimoiden syvenevät lahdekkeet. Hän oli hiljainen mies, joka puhui lempeällä äänellä. Kapeat huulet kaartuivat hymyyn, olipa hänellä hyviä tai huonoja uutisia, eikä hän tuntunut mahtavan sille mitään. Viittäkymmentä lähestyväksi

mieheksi hän oli yhä kelpo kunnossa, koska tilalta eivät työt loppuneet, ja Calin mielestä häntä saattoi tietyssä valossa sanoa komeaksi.

Innes katsoi shawbostlaista naista ja sitten taas Calia, pelkäsi keskeyttäneensä kahdenkeskisen vitsailun. Hän ei ymmärtänyt, miksi Cal hymyili mutta nainen istui selkä suorana räpäyttämättä silmänsäkään.

»Tapasin isäsi torstaina. Aidh – hän ei maininnut, että olet tulossa kotiin.»

Innesillä oli ainutlaatuinen puhetyyli: hän vetäisi kiivaasti henkeä juuri sillä hetkellä kun suusta alkoi tulla sanoja, se oli eräänlainen sisäänhengitysaluke, harrislainen henkäisy. Ja vaikka hän ei sanonut »aye» vaan käytti mieluummin oikeakielistä sanaa »aidh», kyllä, henkäisystä syntyi sellainen vaikutelma kuin hän olisi koko ajan ollut samaa mieltä itsensä kanssa, ja puhe kuulosti varovaiselta ja ontuvalta. »Aidh – onko sinulla kaikki hyvin? Tuntuu ettet ole ihan oma itsesi.»

Tällä miehellä, joka oli tuntenut Calin hänen koko elämänsä ajan, ei ollut aavistustakaan, millainen hänen oma itsensä oli.

Calin kieli tuntui turpealta. Hän painoi sen alahuulta vasten. »Otin pahoinvointilääkkeen. Siitä tuli outo olo.»

»No, tulitko vain käymään vai jäätkö pysyvästi?»

»Ainakin vähäksi aikaa.»

Innes puhahti kuin ei olisi voinut uskoa korviaan. »Luulin että olet valloittamassa maailmaa. Aidh – valmistuit yliopistosta ja vaikka mitä.»

Innesin pikkuveli oli lähtenyt opiskelemaan, ylellisyys jota Innes Crùbaidh ei ollut suonut vanhimmalle pojalleen. Sorley oli mennyt Glasgow'hun mutta palannut silti saarelle. Se oli ollut epäreilua: Innes oli jäänyt paitsi tuosta etuoikeudesta sillä perusteella, että hänen tehtävänsä perheen vanhimpana poikana oli hoitaa tilaa, huolehtia isästä, ja lopulta hän myös perisi tilan.

Tohtorin tutkinnosta Ranskan historiassa ei ollut mitään hyötyä tilan töissä – moisen aineen opiskeleminen oli varmaan ollut ylipäättään hyödytöntä, koska Sorley kerran oli ajautunut rinta rottingilla mutta matti kukkarossa kotirantaan. Hän käytti aina tilaisuuden tullen koulutustaan säyseän, järjestelmällisen veljensä moittimiseen, ja kun ei saanut tahtoaan läpi käytännön asioissa, maustoi argumenttejaan »yliopistosanoilla». Hän yritti ujuttaa tilanhoitoon sosialistisia järjestelmiä, jotka olisivat sopineet paremmin kiinalaisten tehtaiden johtamiseen kuin levän levittämisen organisointiin. Hän oli monta kertaa hahmotellut uuden prosessin ikivanhojen turvekerrostumien kaivamiseen ja kääntelyyn – järjestänyt saarelaiset tehokkaan liukuhihnan ääreen kolme tuhatta vuotta vanhan yhteisön perinteistä piittaamatta.

Sorleyn isottelun seurauksena Innes oli alkanut suhtautua korkeakoulutukseen epäluuloisesti. Hänestä se oli pelkkä luokkahuijaus, jolla haluttiin erottaa ne, »jotka osasivat», niistä, »jotka-olivat-lukeneet-kuinka-homma-hoidetaan-ja-jotka-siksi-luulivat-osaavansa-mutta-olivat-nyt-niin-koulutettuja-etteivät-viitsineet-ja-siksi-heidän-piti-mielestään-johtaa-niitä-jotka-viitsivät».

Cal katsoi shawbostlaista naista. Hän ei halunnut tuntea itseään luuseriksi, mutta kuulijat eivät arvostaisi kehuskelua. »On minulla vielä suunnitelmia. Mutta mikäs kiire tässä on.»

»Doll Macdonald ilahtuu kun näkee sinut. Ja nuori Isla on riemuissaan.»

»Do bhràimair?» shawbostlainen nainen kysyi.

Calilla ei ollut aavistustakaan, miksi naisen mielipiteillä oli hänelle merkitystä, mutta hän tokaisi: »Ei, ei me oltu rakastavaisia. Ei oikeasti.»

Innes kääntyi takaisin Caliin päin. »Aidh – no, saat tietysti minulta kyydin.»

Kaupungissa sijaitsevasta satamasta oli vielä pitkä matka kotiin. Jos Cal ottaisi tarjouksen vastaan, Innes veisi hänet

kotiovelle ja hän olisi liian pian perillä. Hän tarvitsi sopeutumisaikaa, hänen piti saada olla vielä vähän aikaa ventovieraiden joukossa, juoda lisää siideriä, antaa ekstaasin vaikutuksen hälvetä. Pitkä hiljainen kävelymatka lopussa oli hyvä kohta alistua kohtaloon.

»Kiitos vaan, mutta täytyy hoitaa vielä muutama asia. Tapaan yhden kaverin.»

»Kenet?»

»Et sinä häntä tunne.»

Innes virnisti absurdille väitteelle. »Onko sinulla varmasti kaikki hyvin? Vaikutat vähän eksyneeltä.»

»Joo. Ihan hyvin.» Calia riepoi se, että hänen olonsa muuttui sitä eksyneemmäksi, mitä lähemmäs kotia hän tuli. Hän nousi, koska pelkäsi sanovansa ajatuksensa ääneen. Hän kokosi itsensä, taputti Innesiä olkapäälle ja, ennen kuin ehti tajuta mitä teki, myös halasi häntä. Innesin käsivarret jäykistyivät, ja Cal piti täysin mahdollisena, ettei kukaan ollut halannut häntä lapsuusvuosien jälkeen.

»Kuule. Minun tekee mieli juoda vielä yksi tuoppi ennen kuin menen kotiin. Niin kuin tiedät, isän mielestä kotona ei sovi juopotella.»

»Siinä hän on ihan oikeassa!» shawbostlainen nainen sanoi.

Cal siirtyi kauemmas Innesistä. »Tulen käymään kunhan olen vähän asettunut. Okei?»

Se oli töykeä tapa hyvästellä mies, jonka hän oli tuntenut koko ikänsä. Hän heitti repun olalleen ja kipitti jätessänsä sylissään takaisin sateeseen.

Lautta keinahti, kun sen peräaalto osui laituriin. Turistit hoipuivat riemuissaan, kun heitä viskottiin vielä viimeisen kerran. Patikoijat hytisivät. He kietoivat anorakkia tiukemmin ympärilleen, ja tuulen ahavoittamat kasvot pilkistivät kuminauhalla kiristettävistä tirkistysrei'istä.

Lautta kiinnittyi laituriin, ja kuorma-autot ajoivat ensimmäisinä ulos. Cal viivytteli voidakseen olla varma, että Innes oli lähtenyt, ja meni vasta sitten maihin. Uimataidottomana hän tunsii olonsa täysin turvallisiksi vasta kun oli saanut jalkansa taas tukevasti maan kamaralle ja kantansa kopautettua rantaan saarelaisten perinteen mukaisesti. Kun hän oli ollut koulussa, lapsille oli kerrottu Iolairen katastrofista, ja aina uudenvuodenpäivänä isoäiti oli leiponut pelastusrenkaan muotoisen kuivakakun niiden 205 sielun muistoksi, jotka olivat menehtyneet niin lähellä kotia.

Hänen marssiessaan henkilöautojen perässä vahva käsi taputti hänen olkapäätänsä. Hän tunsii leveäharteisen, mukavan seilebostlaisen kalankasvattajan vain hämärästi. »Et sattunut tuomaan tuoretta persettä mukasi?»

Cal naurahti vaisusti. »Et olisi sattumalta lähdössä tien päälle? Kyyti kelpaisi.»

Mies selitti, ettei hänen autonsa ollut ajokunnossa vaan vaati korjauksia, joihin hänellä ei ollut varaa. Hän vietti ilta-päivää Tarbertissa tätinsä luona, ja veli tulisi myöhemmin illalla Seilebostista häntä hakemaan. Hän tarjosi empimättä sekä tätinsä vieraanvaraisuutta että veljensä palveluksia, mutta Cal kieltäytyi kauniisti kummastakin ja kiitti miestä, jonka nimestä ei vielä kukaan ollut varma.

Hän odotti kunnes mies oli lähtenyt ja haahuili vasta sitten bussikatokseen. Myöhästyi tahallaan ensimmäisestä bussista ja tiesi, että joutuisi jäämään yöksi kaupunkiin, jos ei ehtisi seuraavaan.

Hän joi kaikessa rauhassa viimeisen siiderin. Kyyristyi katoksen suojaan, purki repun sisällön ja pakkasi sen sitten huolellisesti uudelleen. Hän piilotti Walkmaninsa ja äänitetyt kasetit pohjimmaiseksi ja peitti ne sitten vanhoilla *The Face* -lehdillä. Repun etutaskussa oli ilmainen homojen lehti – hän ei tiennyt, miksi hänellä oli se vielä – mutta kun hän mietti sen pois heittämistä, häntä alkoi pelottaa, että tuuli tarttuisi lehteen ja lennättäisi sen

saaren poikki. Hän taitteli lehden ja tunki sen repun vuorin alle, ajatteli että olisi turvallisempaa polttaa se kotona. Päällimmäiseksi hän sulloi likaiset vaatteensa ja laski ylpeänä kaiken kruunuksi äitinsä hylkäämän Raamatun.

**Hän vilkaisi tielle.
Suuntia oli vain kaksi:
kotiin tai pois.**

Rahattomana ja vailla mitään konkreettista näyttöä taideopinnoistaan John-Calum Macleod palaa kotisaarelleen ja huomaa, ettei juuri mikään ole muuttunut, paitsi hän itse. Kun Cal miettii, voisiko tuulisilta ja karuilta mäkikumpareilta löytyä seuraksi yhtäkään yksinäistä miestä, hänen isänsä John - lammasfarmari ja paikallisen presbyterikirkon tukipilari - järkyttyy poikansa pitkästä tukasta ja siitä, ettei hän näytä haluavan pelastusta. Vuodenaikojen vaihtuessa perheen koossa pitävät, hauraat langat kiristyvät yhä tiukemmille solmuille.

»Väkevä ja yllättävä.» – *The New York Times*

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-52665-1

Kannen suunnittelu: Stuart Wilson, Picador Art Department
Kansikuvat: Paul Duke